

VIII. MİLLETLERARASI TÜRKOLOJİ KONGRESİ

30 Eylül - 04 Ekim 2013 - İSTANBUL

VIII. INTERNATIONAL TURCOLOGY CONGRESS

30 September - 04 October 2013 - ISTANBUL

BİLDİRİ KİTABI BOOK OF PAPERS III

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

T.C.
ULAŞTIRMA, DENİZCİLİK
VE HABERLEŞME
BAKANLIĞI

Yunus Emre Enstitüsü

T.C. BAŞBAKANLIK
TİKA

TÜRK İŞİLERİ VE DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

TÜRK
TARİH
KURUMU

HALKBANK

TÜRK HAVA
YOLLARI

alBaraka

Editörler

Prof. Dr. Mustafa ÖZKAN
Doç. Dr. Enfel DOĞAN
Doç. Dr. Fatih M. SANCAKTAR
Doç. Dr. İbrahim ÇEŞMELİ

Tashih - Mizanpaj

Arş. Gör. Gürer Cemal ATABAŞ
Arş. Gör. Sibel AY
Arş. Gör. Didem AKYILDIZ AY
Arş. Gör. Hande GÜNÖZÜ
Arş. Gör. Ömer GÜVEN
Arş. Gör. Fatma ÖZKAN KURT
Arş. Gör. Sinem SERİN
Arş. Gör. Ümran YAMAN

Dizgi - Kapak
Oğuz BARIŞ

Baskı - Cilt
Göksu Ofset

Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No.81/27-35
Topkapı- Zeytinburnu / İSTANBUL
Tel: 0212 613 56 32 – e-posta: info@goksuofset.com

İstanbul - 2014

BAMSI BEYREK BOYU'NUN MASALLAŞMASI VE NAZMA ÇEKİLMESİ ÜZERİNE

ON TO MAKE TALES AND TO MAKE VERSE OF "THE BAMSI BEYREK
BOY"

Saim SAKAOĞLU*

ÖZET

Ele alacağımız boy, Dresden nüshasında Kam Pürenün Oğlu Bamsı Beyrek adıyla üçüncü, Vatikan nüshasında ise Hikâyet-i Bamsı Beryik Boz Atlu adıyla ikinci sırada yer almaktadır. Boy, Dede Korkut Hikâyeleri'nin en uzun boyu olup Dresden'de 56, Vatikan'da 33 sayfadır. Bu boy, ülkemizde en çok anlatması belirlenen boy olup hemen hemen bütün bölgelerimizde derlenmiştir.

Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki boylardan pek azı bu canlılığı yakalayabilmiş olup bazı boyların ülkemizde hiçbir anlatması derlenmemiştir. Bunun sebepleri arasında konunun, Anadolu'da yaygın olan halk hikâyelerinin yapısını andırarak özellikler taşımasıdır.

Boyun iki özelliği ele alınacaktır: Masallaşması ve nazma çekilmesi. Ülkemizde Depegöz ile Deli Dumrul Boyları da masallaşmış olarak görülür. Ancak Bamsı Beyrek Boyu, halk hikâyesi olarak anlatılmaya en uygun olanıdır. Bunun sonucu olarak da zamanla hikâye de anlatan usta masalcıların dilinde masallaşmıştır. Halk anlatmaları daha çok kırsal kesimlerde canlılıklarını koruduklarından Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki boyların masallaşmaları da bölge halkının masal dinleme arzusu yönünde şekillenecektir. Ancak, anlatıcıların yaşları, hafıza güçleri, anlattıkları ortam, anlatılanın şekillenmesinde önemli rolleri üstlenir.

Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki boyları gerek Anadolu'da gerekse Türk dünyasında nazma çekilmiştir. Ancak bu yeni şekillerinin nâzımları genelde aydın şairlerdir. Dolayısıyla anlatım daha renkli, daha canlıdır. Buna karşılık, ele alacağımız manzum şeklin şairi, daha doğrusu âşığı bilinmemektedir. Doğan Atlay'ın Mut yöresinde derleyip 'Beğ Bayram Destanı/Manzum Halk Hikâyesi' adıyla yayımladığı bu derleme üç bölüm ve 37 dörtlükten oluşmaktadır.

Asıl metin, masallaşmış metin ve nazma çekilmiş şekil arasında, önemli farklılaşmalar görülmektedir. Bugüne kadar böyle bir üçlü metin incelemesi yapılmamıştır. Bunun başlıca sebebi de, manzum parçanın Dede Korkut araştırmacı ve inceleyicilerince bilinmemesi veya dikkate alınmamasıdır.

---

* Prof. Dr. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Emekli Öğretim Üyesi.

Bamsı Beyrek Boyu'nun Masallaşması ve Nazma Çekilmesi Üzerine

Bildirimizde bu üç farklı yapıdaki metinler karşılaştırmalı olarak ele alınacak, aralarında bağ kurulacak ve sonuçlara ulaşılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dede Korkut Hikâyeleri, Bamsı Beyrek, Depegöz, Deli Dumrul, karşılaştırma.

ABSTRACT

The phratry, takes place on the third row with name of " Kam Pürenin Oğlu Bamsı Beyrek" in the copy of Dresden, takes place on the second row with name of " Hikâyet-i Bamsı Beryik Boz Atlu" in the copy of Vatican. The phratry which is the longest phratry in Dede Korkut Stories, is fifty-six pages in the copy of Dresden, thirty-three pages in the copy of Vatican. This phratry which determined most narration in our country was be collected almost in all our regions.

Few of phratry of Dede Korkut Stories has had this vitality and no narration of some phratry hasn't been collected in our country. Among the reasons of this, the topic has features resembling the structure of folk tales that are common in Anatolian.

Two features of phratry will deal with: to make tales and to make verse. "Depegöz" and "Deli Dumrul Boyları" are seen to make tales in our country. But Bamsı Beyrek Boyu is the most suited as folk tales. As a result of this it has been tales in language of the master storyteller who telling story. Given that the folk narrations retain mostly their vitality in rural areas, to be tales of phratry of Dede Korkut Stories will shape with the direction of desire of people of region. But, ages of tellers, memory power of tellers, the environment in which they tell have a very important role for shaping narrations.

The phratry of Dede Korkut Stories have been verse whether in Anatolian or in the world of Turkish. But the educated poets are poets of this new forms. So, the narration is more colourful, more vivid. However, picking up the poet of written in verse or it's love are not known. This data which published name with " Beğ Bayram Destanı/Manzum Halk Hikayesi" was collected by Doğan Altay in Mut. It consists three part and thirty-seven quatrain.

There are very important variations the actual text between the written in verse. Such analysis of a trinity texts hasn't been so far. The main reason of this, the written in verse isn't known by searcher of Dede Korkut or not to be considered.

In this study, texts of this three different structure will be deal with a comparative, the bonds between them will be established and consequences will be pursued.

Keywords: Dede Korkut Stories, Bamsı Beyrek, Depegöz, Deli Dumrul, comparative.

Sözlü halk kültürü ürünlerinin başlıcalarından birini *halk anlatmaları* oluşturur. Bu anlatmaları da, anlatılma sürelerine göre; *fıkra, efsane, masal* ve *halk hikâyesi* olarak adlandırabiliriz. *Söylenti, rivayet, menkabe, latife, hekat*, vb.

terimleri de, ana terimlerimizin özelliklerini taşıyan kardeş terimler olarak kabul edebiliriz. Başlıca terimler olarak ele aldığımız ilk dört terimin işaret ettiği anlatımları bir de anlatılma sıklığına/çokluğuna göre değerlendirsek sıralamada küçük bir değişiklik görülecektir: *Fıkra*, *masal*, *efsane*, *halk hikâyesi*.

Bu anlatımların aralarında geçişlerin olduğu da görülür. Mesela bir *halk hikâyesi masala*, bir *efsane* de *halk hikâyesine* dönüşebilir. Bu dönüştürmeler bilerek yapılan işlemler değildir, her tür anlatmayı dile getirebilen kaynak kişiler, bu anlatıklarının tür adlarını bilmeyebilirler. Onlar bir *efsaneyi masal* olarak anlatırken yaptıkları değişikliklerin farkında bile değildirler. Kısacası, onların görevi anlatmak, ancak anlatı türleri hakkında bilgi sahibi olmak değildir. Biraz bilgi sahibi olanlar ise sayıca az olup anlattığının bir *masal* ve *halk hikâyesi* olduğunun farkındadır.

Bildirimizin konusu olan *Bamsı Beyrek Boyu*'na bu açıdan yaklaşırsak çok farklı görünlere ulaşabiliriz. Ele alacağımız asıl metinler *Dede Korkut Kitabı*'nın her iki yazmasındaki metin başlıklarında görülen adlandırmalarda yer alan terimler olacaktır. Metnimizin adı, Dresden nüshasında *boy* (66/11), Vatikan nüshasında ise *hikâyet* (20/7) olarak geçmektedir. Ancak yazılı metinlerin çeşitli yollarla ağızlarda da yer alması, daha sonra işlenmiş metin olarak ele alınmaları adlarda da değişikliklere yol açacaktır. *Dede Korkut Kitabı*'nın kitap bütünlüğünün yanında, makale ve işlenmiş metin olarak ele alındığında *boy* ve *hikâyet* terimleri yerlerini; *masal*, *efsane*, *destan*, vb. terimlerine bırakmaktadır. Bu tür adlandırmalar her yaş grubuna hitap eden, bir bölümü popüler mahiyetteki dergi ve gazetelerde de yer aldığı için hangi adın nerede kullanıldığının listesini vermek bildirimizi uzatacağı için asıl konumuza geçmeyi uygun buluyoruz.

Bildirimize konu olan *boy*, Dresden nüshasında *Kam Pürenin Oğlu Bamsı Beyrek* adıyla üçüncü (66-11/122-7), Vatikan nüshasında ise *Hikâyet-i Bamsı Beyrik Boz Atlu* adıyla ikinci (20-7/53-7) sırada yer almaktadır. *Boy*, *Dede Korkut Kitabı*'nın her iki yazmasındaki metinlerin en uzununu olup Dresden'de 56, Vatikan'da ise 33 sayfadır. *Boyun* bir özelliği de, ülkemizde *masal* ve *halk hikâyesi* olarak derlemesi en çok yapılar *boy* olmasıdır.

Bir yazmada yer alan, daha sonra o yazmanın kitap bütünlüğünde basılıp çoğaltılması, o yazmadaki *boy/hikâye* metinlerinin *masallaşmasına* yol açabilir mi? Kısacası, Anadolu'da masallaşmış olarak anlatılıp derleme sonucu yazıya aktarılarak metin özelliği kazanan anlatımların kaynağı *Dede Korkut Kitabı* mıdır? Mesela, ülkemizde ilk defa 1332/1916 yılında, dönemin alfabetiyle Kilisli Muallim Rifat tarafından yayımlanan *Kitâb-ı Dede Korkud*'daki boylar

Anadolu'nun dağ köylerine kadar ulaşıp halkın diline düşebilir mi? Bu sorumuza 'Evet' cevabını vermek zordur. İstanbul'da sınırlı sayıda basılan, dağıtımı bile doğru dürüst yapılamayan bir kitap düşününüz. Bu kitap Arap asıllı Türk alfabesiyle harekesiz olarak basılmış olacak, Anadolu'nun dağ köylerine kadar ulaşacak ve köylülere okunacak!.. Haydi, onlar tarafından okunmasını bir tarafa bırakalım, bir öğretmen, o harfleri okuyabilen bir kişi ortaya çıkarak *Dede Korkut Kitabı*'nı okuyarak onlara hoşça vakit geçirtip bir dereceye kadar da bilgi sahibi edecektir.

Çukurova'da yıllarca süren derlemeleri sonucunda elde ettiği ürünlerin bir bölümünü makale ve kitap olarak yayımlayan Ali Rıza [Yalgın/Yalman], *Cenupta Türkmen Oymakları* adlı dizinin üçüncü cildindeki yer verdiği *Beyböyre*k adlı masallaşmış metnin öncesinde şöyle demektedir:

"...yayınlayacağımız 'Beyböyre' hikâyesi Aladağ hikâyesidir. Hikâyeyi Kocaveliler köyünde Bekir Ağadan dinledim ve öğretmen Mehmet Beyin yardımıyla aynen Bekir Ağanın ağzından kopye ettim."¹ Sayfa altındaki notta ise şu ek bilgi verilmektedir: "Beyböyre hikâyesini bir defa 338 (1919-182) yılında *Tarsus* gazetesinde (Gavırdağı hikâyesi) ve aynı hikâyenin tamamını Adana *Memleket Mecmuası*'nda yayınladım."² Buradaki 338 tarihinin 1922 olarak karşılanması gerekirdi görüşündeyiz.

Aynı derleyicinin yine aynı hikâyeyi farklı bir adla tefrika etmesinin tarihi de oldukça eskidir. Hikâye, 'Oğuzun Gamlı Oğlu Ayhan' adını taşımakta ve Adana'da yayımlanan *Memleket Mecmuası*'nda, 15 Temmuz 1929 tarihinden 15 Şubat 1930 tarihine kadar tefrika edilmiştir. Bu derlemeyi, Osmaniye ilimizin Yarpuz bucağına bağlı Gökgöl Yaylası'nda Duran adlı bir çoban anlatmıştır.

Bir önemli derlemeyi daha hatırlatmak istiyoruz. A[hmet] Baha [Gökoğlu], 1929 yılının Eylül ayında, Safranbolu Yürükleri arasında derlemeler yapar. Hacılar Obasından Emine Gadun'dan derlediği hikâye hakkında *Bartın* gazetesinin 29 Aralık 1931 tarihli sayısında bilgi verdikten sonra onu İstanbul'da yayımlanan *Millî Mecmua*'nın Aralık 1931 tarihli 122. sayısında 'Oğuz Destanlarından Bey Böyre Menkabe ve Destanı' adıyla yayımlar.³

1928 sonlarında kabul ettiğimiz, bazı alanlardaki uygulamalarını Haziran 1929'a kadar ertelediğimiz harf inkılabımızı hatırlayalım. Millet Mektepleri adıyla yeni bir okul açılıyor, Eski harflerimizi okuyabilen, büyük çoğunluğu il

¹Ali Rıza Yalman (Yalgın), *Cenupta Türkmen Oymakları II* (hz. Sabahat Emir), Ankara 1977, s. 90

²Ali Rıza Yalgın, a.g.e., s. 90.

³Orhan Şaik Gökyay (hızl.), *Dedem Korkudun Kitabı*, İstanbul 1973, s. CDLVII.

ve ilçelerde yaşayan insanlarımızı kısa sürede eğitiyor, yeni harfleri öğretiyor ve onların aracılığıyla insanımıza yeni Türk harflerini ve okuyup yazmayı öğretiyor. Bu işlem sanıldığı kadar kolay olmamıştır. Millet Mektepleri görevlerini yerine getiriyor, ancak ülkenin her yanına ulaşmakta geç kalınıyor.

Bu kısa açıklamadan sonra şöyle bir soru gündemimize geliyor: “Ali Rıza [Yalgın/Yalman] Bey’in, büyük bir ihtimalle 1927 veya 1928 yılında derleyip 1929 yılında yayımladığı Bey Böyrek anlatmasının kaynağı nedir? 1916 yılında İstanbul’da yayımlanan *Kitâb-ı Dede Korkud* mudur, yoksa başka bir kaynağı düşünmek zorunda mıyız?

Kilisli Muallim Rifat’ın yayımladığı kitap acaba sanat ve bilim dünyasında ne gibi izler bırakmıştır? Bu çok önemli kitap birtakım çevreleri harekete geçirebilmiş midir? 1914 yılında başlayan Dünya Savaşı’nın büyük ölçüde etkilediği ülkemizde kalem sahipleri bu tür konulara eğilmeye fırsat bulabilmişler midir?

Evet, bu sıkıntılı yıllarda *Dede Korkut Kitabı*’nın ilk defa kitap bütünlüğünde basılması, bir ünlü şair ve yazarımızın mısralarında yankısını bulmuştur. Ziya Gökalp hemen ertesi yıl bazı hikâyelerin nazma çekilmiş şekillerini yayımlar. Bu ilk örnekleri, bu özelliklerinden ötürü bazı bilgilerle hatırlatmak isteriz.

1. “Deli Dumrul”, *Yeni Mecmua*, 2 Ağustos 1917, S. 4, 93-97.
2. “Tepegöz”, *Yeni Mecmua*, 9 Ağustos 1917, S. 5, 93-97.
3. “Dirse Han Oğlu Boğaç”, *Yeni Mecmua*, 23 Ağustos 1917, S. 7, 93-97.

Ziya Gökalp’in bu üç hikâyesi, birkaç yıl sonra Maarif Vekâletinin yayını olarak, ‘Çocuklar Kütüphanesi’ dizisinde yer alacak olan *Altın Işık* adlı kitabında da okuyuculara sunulacaktır.

. Bu üç hikâyenin manzum olarak işlenmesinden tam 12 yıl sonra ki harf inkılabından sonraya rastlamaktadır, hikâyelerden beş tanesi ilgi çekici bir ana başlık altında mensur olarak birer kitap bütünlüğünde yayımlanır:

Abdullah Ziya [Kozanoğlu]-Tahsin Demiray, *Türkün Altın Dağından*, İstanbul 1929.

Her biri iki veya üç forma hacminde olan bu kitaplardan ikincisi *Bozaygırlı* adını taşımakta olup *Bamsı Beyrek Boyu*’nu ele almaktadır. Yazarlar,

ilk kitap olan Boğaç Han'ın başına eklenen ön sözde, *Dede Korkut Hikâyeler'inin* çocuklara da okutulmasının amaçlandığı dile getirilmektedir.⁴

Bu arada herhangi bir metin verilmeden sunulan bir bilgi de son derece önemlidir. Muallim Cevdet, tıpkı bazı sanatkarlarımızın çocukluk dönemleriyle ilgili hatıralarını aktarırken yaptıkları gibi, bize küçük bir bilgiyi aktarmaktadır. Bayındırlı Mehmet Çavuş, küçük Cevdet'in babasının hizmetini gören kişidir. O, Cevdet'in çocukluk döneminde Tepegöz hikâyesini anlatmıştır.⁵

Bu arada Orhan Şaik Gökyay'dan alacağımız birkaç satır da konumuzla son derece yakından ilgilidir. O, "Sözlü Gelenek" başlığı altında şöyle demektedir:

"Dede Korkut Destanlarının yazıya geçmeden önce, sözlü gelenekte yaşamış olduğuna şüphe yoktur. Bunlar muhtelif zamanlarda başka başka ozanların eseri olarak halkın arasında masal gibi söylenmiş, yüzyıllarca devam edegelen ağızdan ağza anlatılma sırasında uzun, mürekkep ve tedrici bir işleme tâbi olmuşlardır. Bu soydan destan ve hikâyelerin yalnız halk arasında değil, Türk saraylarında da yakın bir ilgi gördüğüne dair deliller vardır."⁶

Bu arada ilgi çekici bir bilgiyi daha dikkatlerinize sunmak istiyoruz. Pertev Naili Boratav da *Dede Korkut Kitabı* ile ilgilenen araştırmacıların başında gelmektedir. Onun bu ilgisi alanımızla ilgili önemli bir konuyu gündeme getirmektedir. Onun bu tür çalışmalarının bazıları derlemeye dayandığı gibi bazıları da çeşitli kurumların kitaplıklarındaki yazmalara dayandırılmıştır: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nu. 239 ve Türk Dil Kurumu Kütüphanesi nu. 1359-6028.⁷ Aynı yerdeki bilgilerden öğrendiğimize göre Boratav, Konya'nın Meydan köyünde de ağız derlemesi yapmıştır. Yani o, hem yazmalardan yola çıkıyor hem ağız derlemesi yoluyla ilgili boyumuza ikinci bir açıdan daha yaklaşıyor.

Bu arada kısa bir bilgiyi de buraya eklememiz gerekiyor. Boratav'ın yararlandığı İstanbul ve Ankara yazmalarının yanına Konya'da gördüğü iki cönk de konumuzla yakından ilgilidir. Böylece derlemelerin yanına yazma ve cönkleri de eklemiş olacağız.⁸ Cönklerdeki metinler *Bamsı Beyrek Boyu*'yla bütünüyle ilgili olmayıp sadece üç epizoduyla ilgilidir. Bu üç epizot aşağıdaki konularla ilgilidir:

⁴Abdullah Ziya [Kozanoğlu]-Tahsin Demiray, *Boğaçhan/Türkün Altın Dağından*, İstanbul 1929.

⁵Muallim Cevdet, "Oğuzname-Kitab-ı Dede Korkud", *Yeni Mecmua/Çanakkale Özel Sayısı*, İstanbul 1337/1921, 89-92.

⁶Orhan Şaik Gökyay (hızl.), a.g.e., s. XLVIII.

⁷Muharrem Ergin, *Dede Korkut Kitabı I / Giriş-Metin-Faksimile*, Ankara 1989, s. 50.

⁸Pertev Naili Boratav, *Bey Böyrek Hikâyesine Ait Metinler*, Ankara 1939, s. 2-4.

1. *Bey Böyrek ile bezirgânın konuşmaları*
2. *Bey Böyrek ile kâfir kızının konuşmaları*
3. *Bey Böyrek ile kız kardeşinin konuşmaları*

Bizim, Doğan Atlay derlemeleri arasında görüp⁹ kitabımıza aldığımız metinle¹⁰ Boratav'daki bu üç parça hemen hemen aynıdır. Atlay'ın, *Beğ Bayram Destanı/Manzum Halk Hikâyesi* adıyla yayımladığı ve 37 dörtlükten oluşan destan, *Bamsı Beyrek Boyu*'nun özellikle yarısından sonraki üç olayın nazmedilmiş şekli gibidir. Destanın şairi belli olmayıp dili açısından sadedir. Ayrıca yazılması veya yazıya aktarılması konusunda bir tahminde bulunmak da zordur.

Yararlanılan kaynakların ötesinde bu konularda bize yardımcı olacak kaynaklar daha vardır. Bizim üzerinde durduklarımız genellikle alanın ilk çalışmalarıdır. Böylece bir boyumuzun Anadolu'da derlenme sürecini de belirlemiş oluyoruz.

Buraya kadar verdiklerimizi değerlendirecek olursak şöyle bir sonuca varabiliriz: *Bamsı Beyrek Boyu*'nun çok farklı adlarla da olsa Anadolu'da anlatılmasının tarihi oldukça eskilere dayanmaktadır. Bu sözlü kaynakların, *Dede Korkut Kitabı*'nın 1916 yılında yayımlanmasıyla herhangi bir ilgisi yoktur. Boratav'ın yararlandığı yazmaların ise boyumuzun iyiden iyiye halka mal olduğunu, asıl kimliğinden soyutlanarak yepyeni bir kimliğe, *masal* kimliğine büründüğünü görüyoruz. Kilisli'nin yayımlaması halka intikal etmekten daha çok aydın tabakanın bu konuya eğilmesine yol açmıştır.

Bamsı Beyrek Boyu'nun uzun yıllardan beri Anadolu'da *masal* olarak anlatıldığının en güzel göstergesinin, anlatılanların epik karakterden çok *masal* havaları taşımalarından ileri gelmektedir. Gökyay'ın incelediği 20'den fazla derlemenin ilk motifleri 'oğlu olmayan padişah'tır. Bu padişahlar bazı derlemelerde 'Oğuz Padişahı' olarak sunulurken pek azında da iki evli ve çocuksuz veya iki evli tek çocuğu olan birisidir.¹¹

Bu kaynakların tamamına yakınında *Akkavak* kavramı çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır: *Akkavak memleketi padişahı*, *Akkavak padişahı*,

⁹Doğan Atlay, "Beğ Bayram Destanı/Manzum Halk Hikayesi", *Destanlarımız*, Mut 1992, s. 88-93.

¹⁰Saim Sakaoğlu, *Dede Korkut Kitabı/İncelemeler, Derlemeler, AktarmalarII/Aktarmalar* Konya 1998, s. 965-970.

¹¹Orhan Şaik Gökyay (hızl.), a.g.e., sCDLXVII-DXXVIII.

Akkavak şah, Akkavak şah kızı, Akkavak güzeli, Akkavak kale kralı, vb. Bu ad bazı derlemelerde *Dalkavak kızı, Elkavak kızı* şekillerinde de görülür.¹²

Bizim değişik kaynaklardan derleyip yayımladığımız 20 kadar anlatmada da hep çocuksuz padişah motifi yer almaktadır. Ayrıca bu derlemelerin tamamı birer *masalmış* gibi bir *tekerleme* ile başlamakta, ilgili yerlerde, *formel* adını verdiğimiz kalıp ifadelerle de sıkça yer verilmektedir. Asıl konumuz olan *Bamsı Beyrek Boyu* ile ilgili görüşlerimizi desteklemek amacıyla, iki kardeş metinden de kısaca söz edilmesi gerekmektedir. Böylece *masallaşma* eğilimi gösteren derlemelerin sadece *Bamsı Beyrek Boyu* ile ilgili olmadığı anlaşılacaktır.

Kardeş boylardan *Tepegöz ve Depegöz, Dumrul* boyları *Bamsı Beyrek Boyu*'na göre daha az anlatılmaktadır. Gerek Orhan Şaik Gökay'ın değerlendirmeleri¹³, gerekse bizim çalışmamızda yer verdiğimiz metinler¹⁴ bu konunun güzel örneklerini oluşturmaktadır. Ayrıca bu iki boyun yapılarının asıl boyumuz kadar *masallaşmaya* uygun olmamasıdır. Ancak, anlatıcılar her türlü *anlatıya* istedikleri şekli verme yeteneğine sahip iseler bir televizyon dizisini bile *masallaştırıp* anlatabilirler.

Dede Korkut Kitabı genel adıyla bilinen, araştırmacılarca yazmalardaki adlarıyla da yayımlanmalarının yanında yeni kavramlarla da adlandırılan yazmalardaki metinler yazmaların elde edilmesinden önce de, başta Anadolu olmak üzere Türk dünyasının çeşitli yerlerinde *masal* olarak anlatılmakta idi. Yazmaların bulunması, onların inceleme alanlarına da çekilmesine yardımcı olmuştur. Nitekim başta Orhan Şaik Gökay olmak üzere bu boyları inceleyenler halk ağzından derlenen anlatmaları da inceleme konusu olarak ele almaya başlamışlardır. Özellikle halk edebiyatı alanında çalışanlar onun dil açısından taşıdığı değeri değil halk kültürü açısından taşıdığı değerleri öne çıkarmışlardır. Biz de, yayımladığımız iki ciltlik kitabımızdaki incelemelere bu açılardan yaklaşmış bulunuyoruz. Aslında bu yazmalar sosyal hayatın olduğu kadar hayatımızın öbür alanlarına da yön verecek bir konu zenginliğine sahiptir. Gelecek nesiller bu yazmalardan olduğu kadar derlemelerden de çeşitli açılardan yararlanacaklardır.

¹²Orhan Şaik Gökay (hzl.), a.g.e., s. DXXXI-DLXIII.

¹³Orhan Şaik Gökay (hzl.), a.g.e., s. DXXXI-DLXIII ve DLXIV-DLXXVI.

¹⁴Saim Sakaoglu, a.g.e., s. 447-472 ve 475-482.

KAYNAKÇA

- ATLAY, Doğan, “Beğ Bayram Destanı / Manzum Halk Hikâyesi”, *Destanlarımız*, Mut 1992, Yeni Matbaa, s. 88-93.
- BORATAV, Pertev Naili, *Bey Böyrek Hikâyesine Ait Metinler*, Ankara 1939.
- DEMİRAY, Tahsin, bk. [KOZANOĞLU], Abdullah Ziya.
- ERGİN, Muharrem, *Dede Korkut Kitabı I / Giriş-Metin-Faksimile*, Ankara 1989.
- GÖKYAY, Orhan Şaik, (hzl.), *Dedeñ Korkudun Kitabı*, İstanbul 1973.
- [KOZANOĞLU], Abdullah Ziya-Taşsin Demiray, *Boğaçhan / Türkün Altın Dağından*, İstanbul 1929.
- Muallim Cevdet, “Oğuzname Kitab-ı Dede Korkud”, *Yeni Mecmua / Çanakkale Özel Sayısı*, İstanbul 1337/1921, s. 89-92.
- SAKAOĞLU, Saim, *Dede Korkut Kitabı / İncelemeler, Derlemeler, Aktarmalar II / Aktarmalar* Konya 1998.
- YALMAN (YALGIN), Ali Rıza, *Cenupta Türkmen Oymakları II* (hzl. Sabahat Emir), Ankara 1977.